

СИЛЛАБУС
2025-2026 оқу жылының күзгі семестрі
«6B02313 – Қолданбалы қазақ тіл білімі» мамандығы бойынша
білім беру бағдарламасы

Пәннің ID және атауы	Білім алушының өзіндік жұмысын (БӨЖ)	Кредиттер саны			Кредиттердің жалпы саны	Оқытушының жетекшілігімен білім алушының өзіндік жұмысы (ОБӨЖ)	
		Дәрістер (Д)	Семинар сабақтар (СС)	Зерт. сабақтар (ЗС)			
101131 Қазақ тілі: әлеуметтік лингвистика	3		6	0	9	6	
ПӘН ТУРАЛЫ АКАДЕМИЯЛЫҚ АҚПАРАТ							
Оқыту түрі	Циклы, компоненті	Дәріс түрлері	Семинар сабақтарының түрлері		Қорытынды бақылаудың түрі мен платформасы		
Оффлайн	ЖББ, таңдау		семинар-сұхбат семинар-пікірталас семинар өзара оқыту сұрақ-жауап алу тест тапсырмаларын орындау		Жазбаша оффлайн		
Дәріскер (лер)	Куркебаев Кенжетай Курманбаевич фил.ғ.к.						
e-mail:	kurkebaevk@gmail.com						
Телефоны:	87004477212						
Ассистент (тер)							
e-mail:							
Телефоны:							
ПӘННІҢ АКАДЕМИЯЛЫҚ ПРЕЗЕНТАЦИЯСЫ							
Пәннің мақсаты:	Оқытудан күтілетін нәтижелер (ОН) Пәнді оқыту нәтижесінде білім алушы қабілетті болады			ОН қол жеткізу индикаторлары (ЖИ)			
Әлеуметтік лингвистиканың нысанына кіретін тілдің әлеуметтік табиғаты, қоғамдық қызметі мен тілдің қоғамға, қоғамның тілге әсер ету факторлары ғылымдар тоғысында зерделенеді. Тайпалық тіл, ұлт тілі, диалекті, социодиалект, ұлтаралық тіл, койне, пиджин, креоль, арго, жаргон, сленг сияқты тілдердің өмір сүру формалары мен	1. Тілдің құрылымдық-жүйелілік сипаты мен тілдің дамуы, қызмет етуі, тілдің қоғамға, қоғамның тілге әсер етуін зерделейтін әлеуметтік лингвистика туралы кешенді ақпарат беріледі.			1.1 Әлеуметтік лингвистика - түрлі ғылым салаларымен (әлеуметтану, этнография, антропология, психология, мәдениеттану, т.б.) және тіл білімінің жекелеген салаларымен (когнитивті лингвистика, гендрлік лингвистика, лингвистикалық статистика т.б.) тығыз байланыста дамып келе жатқан жеке ғылым саласы екенін игереді.			
				1.2 Тілдің табиғаты және қоғамдық қызметі, тілдердің өзара әсерлері, тілдік экспансиялар туралы ақпараттарды талдап саралай алады.			
		2. Әлеуметтік лингвистика пәнінің негізгі базалық ұғымдар жүйесін құрайтын тілдік қауымдастық, тіл саясаты, тілдік жағдаят, тілдік норма, кәсіптілік, көптілділік,			2.1 Әлеуметтік лингвистика тілдің ішкі құрылымын зерттемейді, дегенмен көптеген тілдік элементтердің қоғамның әлеуметтік құрылымындағы элементтермен шартты байланыста зерделенетінін меңгереді.		

әлеуметтік жіктелуі түсіндіріледі. ҚР тіл саясаты мен мемлекеттік тілдің құқықтық мәртебесі мен біртүлділік, кәстілділік, көптілділік, диглоссия, билингвизм ұғымдарына социоллингвистикалық талдау жүргізіліп, мемлекеттік тіл ұғымының дефинициясы ғылыми тұрғыдан сараланады.	мемлекеттік тіл, интерференция, тілдік варианттылық, тілдік жоспарлау, тілдік құқық және т.б ұғымдар жүйесі кешенді түрде сараланады.	2.2 Әлеуметтік лингвистикадағы тілдік қауымдастық, тіл саясаты, тілдік жағдаят, кәстілділік, көптілділік, мемлекеттік тіл, тілдік жоспарлау, интерференция, тілдік құқық және т.б іргелі ұғымдардың дефинициясы түсіндіріледі.
	3. Тайпалық тіл, ұлт тілі, диалекті, социодиалект, ұлтаралық тіл, койне, пиджин, креоль, арго, жаргон, сленг сияқты тілдердің өмір сүру формалары мен әлеуметтік жіктелуіне социоллингвистикалық аспектіде тілдік талдау жасалады.	3.1 Тілдердің қарым-қатынасын құрайтын біртүлділік, кәстілділік, көптілділік пен диглоссия, билингвизм ұғымдарының мәнін саралауға қол жеткізеді.
	4. Әлеуметтік лингвистикадағы тілдік жағдаят пен оның типтік түрлерін, геосаяси типологиясын, тілдік жағдаяттың қалыптасуына тұрғындардың этникалық құрамның әсері сараланады.	3.2 Тайпалық тіл, ұлт тілі, диалекті, социодиалект, ұлтаралық тіл, койне, пиджин, креоль, арго, жаргон, сленг сияқты тілдердің өмір сүру формаларын меңгереді.
	5. ҚР тіл саясаты мен мемлекеттік тілдің құқықтық мәртебесін, мемлекеттік тіл ұғымының дефинициясын саралайды.	4.1. Тіл саясатының тіл дамытудағы орны мен мәнін, әлем елдеріндегі (АҚШ, Батыс Еуропа, Кеңес Одағы елдерінің және Азия елдеріндегі) тіл саясаты туралы ақпараттарды талдап меңгереді. 4.2. Әлеуметтік лингвистикадағы тілдік жағдаят пен оның типтік түрлерін, геосаяси типологиясын, тілдік жағдаяттың қалыптасуына тұрғындардың этникалық құрамның әсеріне сараптама жүргізеді.
	6. ҚР тіл саясаты мен мемлекеттік тілдің құқықтық мәртебесін, мемлекеттік тіл ұғымының дефинициясын саралайды.	5.1. ҚР кәстілділік пен көптілділіктің типологиясын, үштұғырлы тіл саясатын, қазақ тілінің қоғамдағы өміршеңдігіне жүйелі талдау жасайды. 5.2 ҚР тіл саясаты мен мемлекеттік тілдің құқықтық мәртебесін, мемлекеттік тіл ұғымының дефинициясын саралайды.
	7. Қазақ тіліндегі тағам атауларының ұлттық этномәдени ерекшелігі түркі халықтарының тағамтану жүйесімен салыстырыла зерттеліп кешенді талдау жүргізіледі.	6.1 ҚР кәстілділік пен көптілділіктің типологиясын, үштұғырлы тіл саясатын, қазақ тілінің қоғамдағы өміршеңдігіне жүйелі талдау жасайды 6.2. ҚР тіл саясаты мен мемлекеттік тілдің құқықтық мәртебесін, мемлекеттік тіл ұғымының дефинициясын саралайды.
	7.1 Алаш зиялыларының лингвистикалық концепциялары мен кеңес дәуіріндегі лексикография, сөзжасам, синтаксис салаларының даму ерекшеліктерін меңгереді. 7.2 Қазақ тіліндегі тағам атауларының ұлттық этномәдени ерекшелігі түркі халықтарының тағамтану жүйесімен салыстырыла зерттеліп кешенді талдау жүргізеді.	
Пререквизиттер	Тіл білімінің жаңа бағыттары	
Постреквизиттер	Әдеби тілдің тархы, қазақ диалектологиясы	

Оқу ресурстары	Негізгі әдебиет: 1. Словарь социолингвистических терминов. М., 2006. 312 с. 2. Абасилов А. Әлеуметтік лингвистика. – Алматы, 2016. -248 бет 3. Қалиұлы Б. Тіл білімінің тоғыз қыры. – Алматы, 2019 4. Торе Янсон. Тіл тарихы: Кіріспе. – Алматы: Жазушы, 2019. – 244 б. 5. Беликов В.И., Крысин Л.П. Социолингвистика. – Москва, 2011. 6. Мечковская Н.Б. Социальная лингвистика: Пособие для студентов гуманитарных вузов и учащихся лицеев. – Москва: Аспект Пресс, 2000. 7. Хасанұлы Б. Ана тілі – ата мұра. (Қазақ тілінің жер жүзі тілдері жүйесіндегі алатын орны). – Алматы: Жазушы, 1992 8. Ахметжанова З.К. Язык в социальном, культурном и коммуникативном контексте. – Алматы, 2012. Қосымша әдебиеттер: 9. Дешериев Ю.Д. Социальная лингвистика: К основам общей теории. – Москва: Наука, 1977.-С.126. 10. Бондалетов В.Д. Социальная лингвистика. – Москва: Просвещение, 1987, 62-б. 11. Алтынбекова О.Б. Этноязыковые процессы в Казахстане. Монография. - Алматы: Экономика, 2006. – 416 С. 12. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. –Москва: Советская энциклопедия. 1966. – С.444. 13. Карлинский А.Е. Основы теории взаимодействия языков. Алматы: Ғылым), 1990. 33-б. Мәліметтердің кәсіби ғылыми базасы 1. Atameken Academy онлайн-платформасы www.atameken.kz Интернет-ресурстар 1. http://elibrary.kaznu.kz/ru 2. МООС/видеодерістер және т.б. 3. http:// Kaz. Terminkom. 4. http://www.rubricom.com - РУБРИКОН
Пәннің академиялық саясаты	Пәннің академиялық саясаты әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың <u>Академиялық саясатымен және академиялық адалдық Саясатымен</u> айқындалады. Құжаттар Univer ИЖ басты бетінде қолжетімді. Ғылым мен білімнің интеграциясы. Студенттердің, магистранттардың және докторанттардың ғылыми-зерттеу жұмысы – бұл оқу үдерісінің тереңдетілуі. Ол тікелей кафедраларда, зертханаларда, университеттің ғылыми және жобалау бөлімшелерінде, студенттік ғылыми-техникалық бірлестіктерінде ұйымдастырылады. Білім берудің барлық деңгейлеріндегі білім алушылардың өзіндік жұмысы заманауи ғылыми-зерттеу және ақпараттық технологияларды қолдана отырып, жаңа білім алу негізінде зерттеу дағдылары мен құзыреттіліктерін дамытуға бағытталған. Зерттеу университетінің оқытушысы ғылыми-зерттеу қызметінің нәтижелерін дәрістер мен семинарлық (практикалық) сабақтар, зертханалық сабақтар тақырыбында, силлабустарда көрініс табатын және оқу сабақтары мен тапсырмалар тақырыптарының өзектілігіне жауап беретін ОБӨЗ, БӨЗ тапсырмаларына біріктіреді. Сабаққа қатысуы. Әр тапсырманың мерзімі пән мазмұнын іске асыру күнтізбесінде (кестесінде) көрсетілген. Мерзімдерді сақтамау баллдардың жоғалуына әкеледі. Академиялық адалдық. Практикалық/зертханалық сабақтар, БӨЖ білім алушының дербестігін, сыни ойлауын, шығармашылығын дамытады. Плагиат, жалғандық, шпаргалка пайдалану, тапсырмаларды орындаудың барлық кезеңдерінде көшіруге жол берілмейді. Теориялық оқыту кезеңінде және емтихандарда академиялық адалдықты сақтау негізгі саясаттардан басқа «Қорытынды бақылауды жүргізу Ережелері», «Ағымдағы оқу жылының күзгі/көктемгі семестрінің қорытынды бақылауын жүргізуге арналған Нұсқаулықтары», «Білім алушылардың тестілік

құжаттарының көшіріліп алынуын тексеру туралы Ережесі» тәрізді құжаттармен регламенттеледі. Инклюзивті білім берудің негізгі принциптері. Университеттің білім беру ортасы гендерлік, нәсілдік/этникалық тегіне, діни сенімдеріне, әлеуметтік-экономикалық мәртебесіне, студенттің физикалық денсаулығына және т.б. қарамастан, оқытушы тарапынан барлық білім алушыларға және білім алушылардың бір-біріне әрқашан қолдау мен тең қарым-қатынас болатын қауіпсіз орын ретінде ойластырылған. Барлық адамдар құрдастары мен курстастарының қолдауы мен достығына мұқтаж. Барлық студенттер үшін жетістікке жету, мүмкін емес нәрселерден гөрі не істей алатындығы болып табылады. Әртүрлілік өмірдің барлық жақтарын күшейтеді. Барлық білім алушылар, әсіресе мүмкіндігі шектеулі жандар, телефон/e-mail оқытушының байланыстарын енгізіңіз немесе MS Teams-тегі бейне байланыс арқылы жиналысқа тұрақты сілтеме жасаңыз кеңестік көмек ала алады. МООС интеграциясы (massive openlline course). МООС-тың пәнге интеграциялануы жағдайында барлық білім алушылар МООС-қа тіркелуі қажет. МООС модульдерінің өту мерзімі пәнді оқу кестесіне сәйкес қатаң сақталуы керек. Назар салыңыз! Әр тапсырманың мерзімі пәннің мазмұнын іске асыру күнтізбесінде (кестесінде) көрсетілген, сондай-ақ МООС-та көрсетілген. Мерзімдерді сақтамау баллдардың жоғалуына әкеледі.			
БІЛІМ БЕРУ, БІЛІМ АЛУ ЖӘНЕ БАҒАЛАНУ ТУРАЛЫ АҚПАРАТ			
Оқу жетістіктерін есептеудің баллдық-рейтингтік әріптік бағалау жүйесі			Бағалау әдістері
Баға	Баллдар-дың сандық баламасы	% мән-дегі баллдар	Дәстүрлі жүйедегі баға
A	4,0	95-100	Өте жақсы
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	Жақсы
B	3,0	80-84	
			Критериалды бағалау – айқын әзірленген критерийлер негізінде оқытудың нақты қол жеткізілген нәтижелерін оқытудан күтілетін нәтижелерімен ара салмақтық процесі. Формативті және жиынтық бағалауға негізделген. Формативті бағалау – күнделікті оқу қызметі барысында жүргізілетін бағалау түрі. Ағымдағы көрсеткіш болып табылады. Білім алушы мен оқытушы арасындағы жедел өзара байланысты қамтамасыз етеді. Білім алушының мүмкіндіктерін айқындауға, қиындықтарды анықтауға, ең жақсы нәтижелерге қол жеткізуге көмектесуге, оқытушының білім беру процесін уақтылы түзетуге мүмкіндік береді. Дәрістер, семинарлар, практикалық сабақтар (пікірталастар, викториналар, жарыссөздер, дөңгелек үстелдер, зертханалық жұмыстар және т.б.) кезінде тапсырмалардың орындалуы, аудиториядағы жұмыс белсенділігі бағаланады. Алынған білім мен құзыреттілік бағаланады. Жиынтық бағалау – пән бағдарламасына сәйкес бөлімді зерделеу аяқталғаннан кейін жүргізілетін бағалау түрі. БӨЖ орындаған кезде семестр ішінде 3-4 рет өткізіледі. Бұл оқытудан күтілетін нәтижелерін игеруді дескрипторлармен арақатынаста бағалау. Белгілі бір кезеңдегі пәнді меңгеру деңгейін анықтауға және тіркеуге мүмкіндік береді. Оқу нәтижелері бағаланады.
			Формативті және жиынтық бағалау Оқытушы бағалаудың өз түрлерін енгізеді немесе ұсынылған нұсқаны қолданады % мәндегі баллдар Оқытушы өзінің баллдарға бөлуін күнтізбеге (кестеге) сәйкес пункттерге енгізеді. <u>Емтихан және пән бойынша қорытынды балл өзгермейді.</u>

B-	2,67	75-79		Дәрістердегі белсенділік	5
C+	2,33	70-74		Практикалық сабақтарда жұмыс істеуі	20
C	2,0	65-69	Қанағаттанар-лық	Өзіндік жұмысы	25
C-	1,67	60-64		Жобалық және шығармашылық қызметі	10
D+	1,33	55-59		Қорытынды бақылау (емтихан)	40
D	1,0	50-54		ЖИЫНТЫҒЫ	100
FX	0,5	25-49	Қанағаттанар-лықсыз		
F	0	0-224			

Оқу курсының мазмұнын іске асыру күнтізбесі (кестесі). Оқытудың және білім берудің әдістері.

Аптасы	Тақырып атауы	Сағат саны	Макс. балл
МОДУЛЬ 1			
Қазақ лексикасының семасиологиялық сипаты. Сөз мағынасы және оның түрлері.			
1	Д 1.		
	СС 1. Әлеуметтік лингвистика пәнінің зертеу нысаны. Әлеуметтік лингвистика пәнінің тарихи арналары мен ғылымдар жүйесіндегі орны. Тілдің әлеуметтік құбылыс ретіндегі негізгі ерекшелігі.	6	7
2	Д 2.		
	СС 2. Тілдің табиғаты және қоғамдық қызметі. Тілдердің өзара әсерлері. Тілдік экспансиялар. Грек, латын, араб тілдері. Империя және тіл.	6	7
3	Д 3.		
	СС 3. Әлеуметтік лингвистика пәнінің негізгі базалық ұғымдар жүйесі. Тілдік қауымдастық. Ана тіл мен аралас ұғымдар жүйесі. Тілдік жағдаят. Тілдік норма. Тілдік код. Интерференция. Тілдік варианттылық. Тілдік құқық.	6	7
	ОСӨЖ 1. 1 СӨЖ қорғау. Басқыншы ірі тілдер мен жойылу қауіпіндегі тілдер		15
4	Д 4.		
	СС 4. Тілдердің өмір сүру формалары. Тілдердің әлеуметтік жіктелуі. Рулық, тайпалық тілдер, ауыз екі сөйлеу тілі, ұлт тілі,әдеби тіл.	6	7
5	Д 5.		
	СС 5. Әлеуметтік диалектілер. Диалектілер, социодиалект, ұлтаралық тілдер, койне, пиджин, креоль, арго, жаргон, сленг	6	7
	ОСӨЖ 2. СӨЖ қорғау. Тілдердің әлеуметтік жіктелу мен қызметтік типологиясы.		15
6	Д 6.		
	СС 6. Тілдер қарым-қатынасының теориясы: біртілділік, көптілділік, диглоссия мен билингвизм. Табиғи және жасанды билингвизм. Әлеуметтік-саяси параметр. Әлеуметтік-демографиялық параметр.	6	7
7	Д 7.		
	СС 7. Тілдердің қызметтік типологиясы. Тілдердің коммуникативтік рангісі. Тілдің қызмет ету салалары. Тілдің қызмет етуі мен дамуына әсер ететін факторлар. Макро және микро әлеуметтік лингвистика. Тілдік жағдаят және оның типтік түрлері. Тілдік жағдаяттың геосаяси типологиясы. Этнолингвистикалық жағдаят . Тілдік жағдаяттың қалыптасуына тұрғындардың ұлттық құрамның әсері.	6	7
	ОСӨЖ 3. СӨЖ қорғау. Жазба жұмыс. Тілдің саралануының негізгі түрлері: әлеуметтік, қызметтік, стильдік, аумақтық т.б. қолданыстары. Тілдің саралануына әсер ететін қоғамдық факторлары: қоғамдық өмір салалары, әлеуметтік орта, сөйлеу жағдаяты және т.б.		15
8	Д 8.		
	СС 8. Тіл және саясат. Тіл саясаты: тіл дамытудағы орны мен мәні. Әлем елдерінің (АҚШ, Батыс Еуропа, Кеңес Одағы елдерінің және Азия елдеріндегі) тіл саясаты. Тілдік жоспарлау.	6	6

ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУ РУБРИКАТОРЫ ОҚУ НӘТИЖЕЛЕРІН БАҒАЛАУ КРИТЕРИЙЛЕРІ

Пән: Қазақ тілінің фонетикасы Форма: дәстүрлі жазбаша/офлайн. Платформа:

Критерий	Балл	Дескрипторлар				
		«Өте жақсы» 90-100 балл	«Жақсы» 70-89 балл	«Қанағаттанарлық» 50-69 балл	«Қанағаттанарлықсыз» 24-45 балл	
1. Курстың теориясы мен тұжырымдамасын білу және түсіну		Жауапта барлық үш сұрақтың толық ашылуын (алынған білім шегінде), әр тұжырымның егжей-тегжейлі дәлелдерін қамту, логикалық және дәйекті түрде аудиториялық сабақтар мен СӨЖ тақырыптарының мысалдарымен растау.	Жауап үш сұрақ бойынша аса толық емес, негізгі ережелер, дәлелдер қысқаша берілген, материалды ұсынудың логикасы мен дәйектілігі толық қамтылмаған. Жауапта стилистикалық қателіктер кездесуі, терминдердің дұрыс қолданылмауы мүмкін.	Жауап билетте ұсынылған сұрақтарды толық қамтымайды, негізгі ережелерді үстірт дәлелдейді, материалды ұсынудың логикасы мен дәйектілігінің бұзылуына жол береді, теориялық тұжырымдарды аудиториялық сабақтар материалдары негізінде көрсетпейді.	Берілген аудиториялық сабақтар материалдары негізінде сұрақтарға дұрыс жауап жазбау, қате дәлелдеу, ғылыми стильде жаза алмау, дұрыс емес қорытынды жасау.	Лексика-семантиканың негізгі ұғымдарын, заңдарын білмеу; Қорытынды бақылау жүргізу ережелерін бұзу.
2. Таңдалған әдістеме мен технологияны нақты қолданбалы тапсырмаларға қолдану		Оқу тапсырмасын толық орындау, қойылған сұраққа сұраққа егжей-тегжейлі, дәлелді жауап беру, содан кейін лексика-семантикалық заңдылықтарды практикалық тапсырмаларды орындау барысында қолдану.	Оқу тапсырмасын ішінара орындау, қойылған сұраққа толық емес, дәлелді жауап беру; лексика-семантикалық заңдылықтарды практикалық тапсырмаларды орындау барысында қолдану.	Материалды толық баяндамау, логикалық дәйектілікті бұза отырып, нақты және семантикалық дәлсіздіктерге жол береді, теориялық білім үстірт қолданылады.	Өтілген материал бойынша дәйекті пайымдау жасамау, лексика-семантикалық заңдылықтарды, ажыратпау, оларды дұрыс қолдана алмау.	Практикалық тапсырманы орындау жолдарын мүлде түсінбеу. Қорытынды бақылау жүргізу қағидаларын бұзу.
3. Таңдалған әдістеменің ұсынылған практикалық тапсырмаға қолданылуын бағалау, және талдау, нәтижені негіздеу		Ғылыми ережелерді қисынды және дұрыс негіздеу, сөз мағынасына компоненттік талдау жасау.	Синонимдік, омонимдік, антонимік мағыналары түсіндіріліп, тест тапсырмалары арқылы сөз мағынасының түрлері мен типтері дәйектеледі.	сөз мағыналарын дербес саралауда және мәтін ішіндегі қолданысын айқындауда нақты ажыратпайды, қателіктерге жол береді.	Тапсырма өрескел қателіктермен орындалды, сөз семантикасын ажырата алмай, нқолданысын мүлде ажыратпайды.	Тапсырма орындалмаған. Қорытынды бақылау жүргізу қағидаларын бұзу.